

3.2.1 GRUPS QUE REQUEREIXEN MESURES DE CONSERVACIÓ

La conservació de la diversitat biològica es val de mesures que han estat classificades, segons la seva aplicació i l'àmbit geogràfic de les espècies, en dos grups: *in situ* (a l'hàbitat natural propi) i *ex situ* (fora d'ell). Tots els col·lectius implicats en conservació coincideixen a considerar com a prioritària la conservació *in situ*, mentre que atorguen una funció complementària, però cada cop més important, a la conservació *ex situ*. Tanmateix, aquesta complementarietat no ha estat plenament desenvolupada i encara avui hi ha molts projectes de conservació que no contempen el component *ex situ*.

A Catalunya, la major part de les mesures de conservació, tant de l'Administració estatal com de l'autonòmica, es caracteritzen per consistir únicament en mesures *in situ*. Sovint, aquestes mesures han demostrat un caràcter clarament *passiu*, ja que sols han comportat la delimitació física dels espais i la regulació d'algunes activitats perjudicials al seu si. En diverses ocasions, els mecanismes i els resultats d'aquesta conservació han estat força discutibles.

Els catàlegs d'espècies i d'hàbitats amenaçats, les anomenades llistes roges, són un instrument essencial en l'elaboració dels programes de conservació. Sense ells, manca la base sobre la que desenvolupar les diferents activitats *in situ* i *ex situ*. A més, l'actualització periòdica d'aquests catàlegs és primordial per a avaluar els resultats del mateix procés de conservació i, si és necessari, incorporar nous elements susceptibles de ser protegits. A Catalunya, la referència més propera en el temps la tenim en el PEIN (1993), que presenta diverses llistes d'organismes amenaçats. En l'actualitat, la Direcció General del Medi Natural del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca es troba en la fase d'elaboració de diferents catàlegs d'espècies de fauna i flora amenaçades, però encara resta pendent de desenvolupar el marc legislatiu corresponent.

La major part de les llistes roges i també dels programes de conservació consideren únicament els animals i plantes superiors (vertebrats i fanerògames). Existeixen diverses raons que expliquen aquest fenomen. Quant a la raó sociològica, es pot afirmar que sols aquelles espècies més ben conegudes pel conjunt de la societat són les que mereixen una atenció especial. Des de l'òptica científica, aquests grups també resulten ser els més coneguts.

La taula següent sintetitza alguns dels aspectes que s'han recopilat sobre la conservació *ex situ* de la biodiversitat a Catalunya. Com ja s'ha comentat, la conservació *ex situ* resulta, comparativament, un recurs menystingut en relació al component *in situ* de la conservació. Així ho demostra el fet que les mesures conservacionistes en sentit estricte sols s'apliquen a dos grups d'organismes (plantes vasculars i vertebrats).

Conservació *ex situ* de la diversitat biològica a Catalunya. Resum dels principals motius per a la conservació de les espècies i observacions sobre els recursos conservats.

Grup d'organismes	Tipus de conservació		Conservació <i>ex situ</i>	
	<i>in situ</i>	<i>ex situ</i>	Motius	Observacions
Microorganismes	SI	SI	Recerca	Diversos centres.
Algues continentals	SI	SI	Recerca	Poques espècies.
Algues marines	SI	SI	Recerca	Només fitoplàncton. Molt poques espècies.
Fongs i líquens	SI	SI	Recerca	Diversos centres. Molt poques espècies.
Briòfits	SI	NO	-	-
Plantes vasculars	SI	SI	Conservació Recerca Recuperació	Diversos centres. Recuperació molt insuficient.
Invertebrats no artròpodes	SI	NO	-	-
Invertebrats artròpodes	SI	SI	Recerca	Molt poques espècies.
Vertebrats	SI	SI	Conservació Recerca Recuperació	Conservació a curt termini, Recuperació acceptable, però encara insuficient.

També cal ressaltar l'absència de conservació *ex situ* en dos grups (briòfits i invertebrats no artròpodes), sobre els que no s'han desenvolupat les tècniques adients. En general, la manca de coneixements tècnics necessaris per a conservar els organismes *ex situ* també és la causa de que hi hagi espècies als grups taxonòmics restants que no puguin ser mantingudes fora del seu hàbitat natural (per exemple, alguns bacteris, protozous, fongs i algues marines).

Molts dels recursos conservats són el producte d'activitats desenvolupades als centres de recerca (treballs de final de carrera, tesis doctorals, col·laboracions esporàdiques i desinteressades d'estudiants, etc.). Aquests treballs es caracteritzen per la seva temporalitat, de forma que, un cop finalitzats, el material biològic obtingut se sol perdre per manca de manteniment.

En general, la conservació de les espècies per a la recerca científica es fonamenta en l'estudi d'aspectes bàsics sobre la biologia d'aquestes espècies. En alguns casos, la conservació es realitza per motiu d'una investigació clarament aplicada: conservació de soques de fongs micorízics, d'insectes paràsits de cultiu i dels seus depredadors naturals, millora genètica de plantes cultivades i races domèstiques d'animals, etc.

És difícil de precisar el nombre d'espècies i varietats que es conserven als diferents centres d'arreu de Catalunya. Per grups, els més ben representats són, altre cop, les plantes vasculars i els vertebrats. A l'extrem oposat es troben els grups restants, amb col·leccions molt poc nombroses (algunes no arriben a la desena d'espècies). Així doncs, hi ha una conservació *ex situ* deficitària a la majoria de grups taxonòmics. Cal dir que existeix un desequilibri força gran entre el nombre d'espècies amenaçades al país i el nombre equivalent de les conservades *ex situ*.

A Catalunya, els programes de recuperació d'espècies, alguns dels quals integren mesures de conservació *ex situ*, gairebé solament s'apliquen a animals vertebrats (existeix alguna iniciativa molt aïllada en vegetals i en invertebrats).

Com a conclusió, es pot afirmar que la conservació *ex situ* a Catalunya es troba per sota d'un nivell acceptable. Dos aspectes bàsics requereixen una potenciació i una millora urgent, per una banda la conservació *ex situ* s'ha d'estendre a tots els grups taxonòmics, i per l'altra, s'han de superar les notables insuficiències de moltes instal·lacions.

Objectius a assolir:

- Desenvolupar i completar les mesures de conservació *ex situ* de les espècies de vertebrats i fanerògames que ho requereixin i estendre-les a tots aquells altres grups taxonòmics fins ara poc o gens considerats (microorganismes, algues, invertebrats, fongs, etc.).
- Complementar tot programa de conservació, tant d'espècies silvestres com de races de bestiar i varietats agrícoles autòctones, amb les mesures de conservació *ex situ* corresponents, i reforçar la col·laboració i la coordinació entre institucions dedicades a la conservació *in situ* i *ex situ*, per a ampliar el paper dels centres de conservació *ex situ* en matèria de recuperació i reintroducció d'espècies i restauració d'hàbitats.
- Elaborar i desenvolupar legislativament els catàlegs d'espècies i d'hàbitats amenaçats, les llistes roges, com a instrument bàsic per a l'elaboració d'estratègies de conservació, i actualitzar-los periòdicament i utilitzar-los per a avaluar els resultats del propi procés de conservació.
- Desenvolupar bases de dades que continguin informació estructurada i estandarditzada sobre els recursos biològics objecte de mesures de conservació *ex situ*.